

VLAMINCK OVER VAN DE VELDE

In het jaar 1970 kwam er in het Vlaamse literaire wereldje een heuse solidariteitsbeweging op gang, ten voordele van de auteur Roger van de Velde (1925-1970). Hij was journalist bij De Nieuwe Gazet, werd enkele malen aan zijn maag geopereerd, en kreeg van de dokters in 1956 de pijnstiller Palfium¹ voorgeschreven. In die tijd kende men blijkbaar de verslavende werking van dit geneesmiddel nog niet. Toen Van de Velde als gevolg van deze (door hem niet gewilde of veroorzaakte) verslaving doktersbriefjes had vervalst om aan het medicament te geraken, kwam hij in 1961 in aanraking met het gerecht. Hij werd niet als slachtoffer van een foutieve medische behandeling beschouwd maar als een misdadiger, en kwam zowat acht jaar (met korte onderbrekingen) in gevangnissen en psychiatrische instellingen terecht. In 1966 maakte hij zijn literair debuut met *Galgenaas*, een verhalenbundel. In 1967 volgde de bundel *De Slaapkamer*, en in 1969 weerom een nieuwe verhalenbundel *De knetterende Schedels* evenals het polemisch essay *Recht op Antwoord* waarin hij het Belgische rechtssysteem en gevangeniswezen, en het gebrek aan aangepaste psychiatrische begeleiding aanklaagde. De actie van zijn literaire collega's had tot gevolg dat Van de Velde uiteindelijk werd vrijgelaten, op voorwaarde dat hij zich zou laten behandelen. Dat kon toen alleen in Nederland, en dat was hij ook van plan, maar een paar weken later vond een kelner hem dood op een caféterras te Antwerpen, waarschijnlijk overleden aan een overdosis Palfium. Postuum werden er nog enkele teksten van hem gepubliceerd.

Vlaminck en Olympique Dramatique

De roman- en toneelauteur Erik Vlaminck was werkzaam in het onderwijs, maar ook een tijdlang in een psychiatrische instelling te Mortsel, en in de thuislozenzorg als projectleider en straathoekwerker, tot hij in 1995 besloot om full time schrijver te worden. Intussen publiceerde hij een imposante reeks boeiende romans, waaronder een zesdelige familiechroniek 'over het ongewone leven van gewone mensen in Vlaanderen in de 20^e eeuw', die hij samenbracht onder de titel *Het schismatieke schrijven*. In 2011 kreeg hij de Prijs voor Letterkunde van de Provincie Antwerpen, voor zijn roman *Suikerspin*. Hij legde zich ook toe op het schrijven voor het theater, en in 2009 kreeg hij de Toneelprijs van de Provincie Antwerpen, voor zijn toneeltekst *Dank u heren. Vijf vrouwen over Elsschot*.²

De toneeltekst '*Van de Velde. J'aimerais mieux de bouche vous le dire*'³ schreef hij op vraag van het theatercollectief Olympique Dramatique. Vlaminck

schetst hierin de figuur van Van de Velde op een afstandelijke, gedeeltelijk ‘documentaire’ manier. Hij verwerkt brieven van de auteur aan zijn moeder (waarin deze haar vraagt om voorschriften te vervalsen en hem in de gevangenis Palfium te bezorgen), officiële verslagen, historische gegevens, en beelden van psychiatrische ‘behandelingen’ in zijn verhaal. Vlaminck wil het personage van de auteur ook niet ophemelen of heroïseren. Van de Velde was blijkbaar een hypochonder, een verstokte roker, en had ook een serieus alcoholprobleem. De complexe persoonlijkheid van deze auteur wordt in deze voorstelling genuanceerd uitgebeeld door Geert Van Rampelberg, Ben Segers en Wouter Hendrickx, waarbij de twee laatsten om beurten of gezamenlijk het personage van Van de Velde spelen. Waardoor het personage van ‘de auteur’ in staat is ook met zichzelf te dialogeren. Het trio is overigens ook verantwoordelijk voor de collectieve regie.

Het eenvoudige maar bijzonder functioneel decor en het gebruik van een uitgekiende belichting (ontworpen door Hugo Moens) zijn bijzonder geschikt om diverse locaties te suggereren (gevangenis, caféterras etc.) waarbij de toeschouwer met zijn eigen verbeelding zelf een gedeelte van het scènebeeld kan invullen. In het midden van de scène staat een doorzichtige cabine, waarin bij de aanvang een aantal personen (die kennelijk in een instelling worden opgenomen) zich van hun kleren ontdoen. Er is plaatsgebrek, en absoluut geen privacy: een gênante situatie, ook voor de toeschouwer in de zaal die zich een beetje voyeur voelt. En meteen is de toon gezet. Bijzonder pakkend is de scène waarbij in de doorschijnende kooi de geïnterneerde wordt ‘behandeld’ door hem minutenlang te bespuiten met een krachtige waterstraal, tot je als toeschouwer vreest dat hij aan deze marteling iets zal overhouden.

Een uitstekende voorstelling van een boeiende theatertekst, waarbij Vlaminck niet in de val trapt om bij de toeschouwer via een aaneenschakeling van sterk emotionele tafereelen een goedkoop gevoel van medeleven op te wekken. Zowel de auteur als de spelers hanteren nu eens een haast Brechtiaanse afstandelijkheid, dan weer een goed gedoseerde emotie, en laten het aan de toeschouwer over om zelf conclusies te trekken. (Over het censureren of monddood maken van hedendaagse klokkenluiders bijvoorbeeld.) Een beklijvende voorstelling⁴.

Toon BROUWERS

NOTEN

- ¹ De werkzame stof in Palfium is dextromoramide, behorende tot de groep geneesmiddelen die morfineachtige pijnstillers of opiaten worden genoemd. Het geneesmiddel heeft een sterke pijnstillende werking, maar kan bij langdurig gebruik een lichamelijke verslaving veroorzaken. Cf. http://www.apotheek.nl/Medische_informatie/Medicijnen/Producten/Palfium.aspx?mId=10704&rId=1787
- ² Erik Vlamincq: *Dank u heren. Vijf vrouwen over Elsschot*. Amsterdam: Wereldbibliotheek, 2007.
- ³ Erik Vlamincq: *Van de Velde, J'aimerais mieux de bouche vous le dire (sic)*. Productie Olympique Dramatique, Toneelhuis, van en met: Ben Segers, Geert Van Rampelberg, Wouter Hendrickx. Scenografie Hugo Moens, kostuumontwerp Karen De Wolf. Première in het Toneelhuis / Bourlaschouwburg te Antwerpen, 08.03.2012. Tekst uitgegeven door Bebuquin, Antwerpen 2012.
- ⁴ Voorstelling gezien op 08.03.2012 in het Toneelhuis.